

Завдання та зміст діяльності викладача вищого навчального закладу в концепції розвитку фізкультурної освіти в Україні

Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут імені Тараса Шевченка (м. Кременець)

Постановка наукової проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішальним чинником у підготовці висококваліфікованих спеціалістів із фізичного виховання є особа викладача, його ідейно-науковий, психолого-педагогічний та методичний рівні, спортивна діяльність. Сучасна педагогічна технологія взяла курс на розвиваюче навчання. Отже, готувати майбутнього спеціаліста у вузі можуть лише викладачі, які володіють методикою активізації інтелектуальних сил [2; 4; 6; 7]. Вища професійна освіта та її складник – фізична культура – спрямовані на пріоритетне вдосконалення особистих здібностей, розвиток самовиховної й самоосвітньої функції студента, формування його як громадянина, інтелігента та фахівця [1; 3; 5].

Складне соціально-психологічне новоутворення, яким є особа майбутнього фахівця, може формуватися під впливом професійно спрямованої діяльності викладача вузу, яка виявляється в якісному викладанні його лекцій, організації практичних і семінарських занять, у проведенні спортивно-масової роботи, а також у побуті, тактовності в спілкуванні зі студентами, навіть манері триматися. Спрацьовує вічна проблема перенесення однієї особливості на іншу – **проблема контактів**. Чи контакт цей із боку викладача індивідуальний, груповий, чи фронтальний – він завжди виконує не тільки комунікативну або пізнавальну функції, а й професійно-педагогічну, є фактором формування творчої індивідуальності, прогнозування властивостей випускника вузу. У розкритті аспектів педагогічної технології важливо, щоб ці контакти (емоційні впливи) були усвідомленими, цілеспрямованими.

Завдання дослідження – розкрити сутність понять, які характеризують складники підготовки майбутніх фахівців із фізичного виховання, та виявити ставлення студентів до педагогічної діяльності й оцінювання власних педагогічних здібностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі теоретичного аналізу літератури (Н. В. Астаф'єв, Т. П. Бегідова, Л. В. Богданова, С. П. Євсєєв, Л. М. Кулікова, Н. Л. Литош, Н. В. Луткова, Л. М. Мелентьєва, І. І. Олейникова, Л. П. Сушенко, Р. В. Чудна) під професійною підготовкою майбутніх фахівців фізичного виховання ми розуміємо процес, який здійснюється у вищих навчальних закладах із метою підготовки кваліфікованого фахівця відповідного рівня й профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, спроможного використовувати засоби фізичного виховання, готового до постійного професійного росту та соціальної професійної мобільності.

Дослідження проводилися зі студентами Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту з використанням таких методів: аналізу, узагальнення й систематизації наукової та науково-методичної літератури; педагогічного тестування.

Аналіз результатів нашого дослідження показує, що студенти по-різному ставляться до педагогічної діяльності (рис. 1, рис. 2) й оцінюють свої педагогічні здібності. Відповідно до цього їх можна поділити на чотири групи.

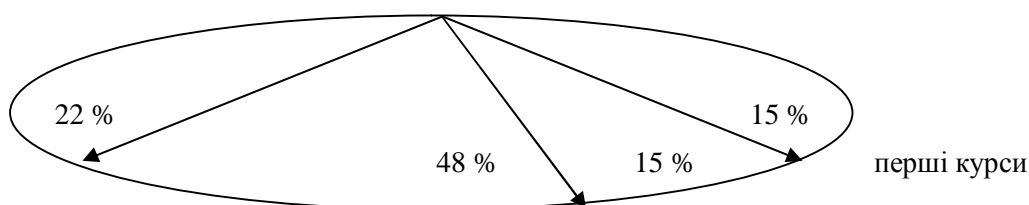

Рис. 1. Ставлення до педагогічної діяльності студентів перших курсів: I група – 22 % – виявлено великий інтерес до педагогічної професії; II група – 48 % – позитивне ставлення до педагогічної професії; III група – 15 % – нечітко усвідомлюють, чи є у них педагогічні здібності; IV група – 15 % – негативне ставлення до педагогічної діяльності

До першої групи належать студенти, у яких виявлено глибокий інтерес до педагогічної професії, прагнення стати педагогом і впевненість у своїх педагогічних здібностях (22 % досліджуваних).

Вони, як правило, були активними під час проведення спортивно-масових заходів, постійно виконували громадські доручення, працювали зі студентами молодших курсів. Ця робота, з одного боку, сприяла формуванню в них організаторських умінь і навичок, а з другого – професійно-педагогічного інтересу, адекватної самооцінки педагогічних нахилів. На випускних курсах кількість студентів, які хочуть бути вчителями фізичної культури, зросла до 35 %. У відповідях випускників, як і слід було сподіватися, значно глибше, повніше, із розумінням мотивується ставлення до педагогічної діяльності.

До другої групи віднесено студентів, які позитивно ставилися до педагогічної діяльності, хотіли стати вчителями фізичної культури, але не були впевнені, що в них є педагогічні здібності (перший курс – 48 %, випускні курси – 40 %). До педагогічного інституту ці юнаки й дівчата вступали здебільшого під впливом улюблених учителів. У школі вони, як правило, не виконували громадських доручень, пов'язаних із роботою із молодшими школярами, підлітками чи зі своїми ровесниками. Навіть вивчення педагогічних предметів не дає можливості випускникам, які належать до цієї групи, впевнитися, чи є у них педагогічні нахили. Самі студенти вважають, що педагогічна практика під опікою вчителів і викладачів інституту ще не завжди дає змогу оцінити свої педагогічні можливості.

До третьої групи віднесено студентів, які нечітко усвідомлюють, чи хочуть вони бути вчителями фізичної культури й чи є в них педагогічні здібності (15 % – першокурсники, 11 % – випускники). Таким чином, майже третина студентів-випускників не може оцінити свої педагогічні здібності.

Четверту групу складають студенти, які негативно ставляться до педагогічної діяльності й негативно оцінюють свої педагогічні здібності (15 % – першокурсники і 11 % – випускники). Мотивом вступу таких студентів до педагогічного інституту було лише бажання здобути вищу освіту.

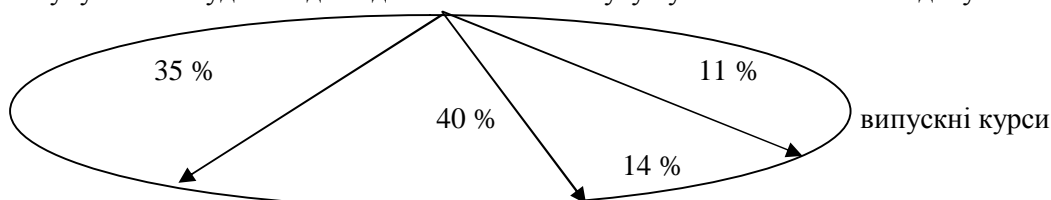

Рис. 2. Ставлення до педагогічної діяльності студентів випускних курсів: I група – 35 % – виявлено великий інтерес до педагогічної професії; II група – 40 % – позитивне ставлення до педагогічної професії; III група – 14 % – нечітко усвідомлюють, чи є у них педагогічні здібності; IV група – 11 % – негативне ставлення до педагогічної діяльності

У плані розгляду питання педагогічної технології становить інтерес дослідження здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів.

За даними нашого дослідження, на перше місце студенти ставлять інтелект викладача, уміння навчити мислити; методичну підготовку викладачів; досконале володіння технікою виконання фізичних вправ; уміння не замикатись у рамках навчального процесу; оптимізуючий настрій, доброзичливість, повагу до студентів.

Майбутнім фахівцям імпонує гострота розуму викладача, одержимість своєю наукою, багатий життєвий досвід, цільна гармонійна особистість, висока педагогічна культура, вміння вільно й цікаво розповідати, продемонструвати виконання тієї чи іншої вправи.

Виходячи з конкретних завдань педагогічної технології, виявляємо, що в структурі діяльності кожного викладача вирішальне значення мають знання та вміння. Ці структури в науково-психологічному аспекті передбачають дві ланки.

До першої ланки структури діяльності викладача вузу входить така система взаємопов'язаних знань та вмінь:

- спеціальні – знання історії своєї науки та практичне вміння їх застосовувати;
- педагогічні – знання дидактики, теорії виховання, усвідомлення основних аспектів навчання й виховання у вузі, діагностика професійних даних майбутнього фахівця, прогнозування його фахового зростання;
- психологічні – знання психологічних основ викладання обраного предмета, психологічного стану студентів і свого власного, закономірностей вікових та індивідуальних особливостей сприймання студентами змісту навчання;
- методичні – знання шляхів, методів, прийомів і засобів донесення наукової інформації до студента.

Друга ланка структури педагогічної праці викладача вузу передбачає конструктивну, організаційно-мобілізуючу, комунікативно-розвиваючу, інформаційно-орієнтувальну, дослідницьку та гностичну діяльність.

Отже, кожен аспект педагогічної діяльності передбачає конкретний перелік професійних умінь. Наприклад, організаційно-мобілізуюча діяльність викладача потребує вміння організувати довільну та зосереджену увагу, викликати в студента пізнавальний інтерес і стан готовності до виконання певної справи чи завдання, бажання творчо працювати.

Педагогічна технологія, крім цього, передбачає вміння поставити пізнавальне завдання й провести необхідний інструктаж, координувати діяльність студентів, використовуючи диференційний підхід до них; вміння органічно поєднувати в навчальному процесі застосування інформатики та комп'ютерної техніки; вміння різноманітними прийомами активізувати розумові й фізичні сили студентів та виявляти їхні знання й практичні навички, використовуючи різні впливи активної професійно спрямованої діяльності.

Відповідно до вимог сьогодення Української держави необхідне чітке розуміння високих, конкретних і здійснених вимог технології підготовки майбутнього фахівця, який би поєднував у собі глибоку наукову ерудицію з ґрунтовним знанням основ психолого-педагогічної науки та високим рівнем методичних знань свого предмета.

Висновки. Результати дослідження показали, що студенти по-різному ставляться до педагогічної діяльності та, відповідно, діляться на чотири групи. *До першої групи* належать студенти, у яких виявлено глибокий інтерес до педагогічної професії (22 % досліджуваних на першому курсі та 35 % – на випускному курсі). *До другої групи* віднесено студентів, які позитивно ставилися до педагогічної діяльності, хотіли стати вчителями фізичної культури, але не були впевнені, що в них є педагогічні здібності (перший курс – 48 %, випускні курси – 40 %). *До третьої групи* віднесено студентів, які нечітко усвідомлюють, чи хочуть вони бути вчителями фізичної культури й чи є в них педагогічні здібності (15 % – першокурсники, 14 % – випускники). Таким чином, майже третина студентів-випускників не може оцінити свої педагогічні здібності. *Четверту групу* складають студенти, які негативно ставляться до педагогічної діяльності та негативно оцінюють свої педагогічні здібності (15 % і 11 %).

Література

1. Данилко М. Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури / М. Т. Данилко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 234 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Домашенко А. В. Організаційно-педагогічні засади системи фізичного виховання студентської молоді України : автореф. дис. ... канд. пед. наук / А. В. Домашенко. – Л. : ЛДІФК, 2003. – 20 с.
4. Раєвський Р. Т. Наукове обґрунтування фізичного виховання і спортивного вдосконалення студентів ВНЗ з урахуванням особливостей їх майбутньої професійної діяльності / Р. Т. Раєвський. – О. : ОНТУ, 1977. – 474 с.
5. Слобожанінов А. Стан та напрями вдосконалення системи підготовки фахівців для фізичного виховання і спорту / А. Слобожанінов, Ю. Тумак // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 1. – С. 242–245.
6. Смолюк І. О. Педагогічні технології : дослідження соціально-особистісного аспекту / І. О. Смолюк. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1999. – 294 с.
7. Фізичне виховання : навч. посіб. / Присяжнюк С. І. [та ін.]. – К. : Центр учбової л-ри, 2007. – 192 с.

Анотації

У статті розкрито особливості структури діяльності викладача вищого навчального закладу й показано вирішальні чинники в підготовці висококваліфікованих спеціалістів із фізичного виховання.

Ключові слова: *гармонійна особистість, педагогічна технологія, диференційний підхід, педагогічна діяльність, навчальний процес.*

Ірина Олійник. Задание и содержание деятельности преподавателя высшего учебного заведения в концепции развития физкультурного образования в Украине. *В статье раскрываются особенности струк-*

туры деятельности преподавателя, показано основные составляющие при подготовке квалифицированных специалистов по физической культуре.

Ключевые слова: гармоничная личность, педагогическая технология, дифференцированный подход, педагогическая деятельность, учебный процесс.

Irina Oliynik. Task and Content of the Teacher Activity of the Higher Education Institutions in the Conception of the Development Physical Culture Education in Ukraine. The peculiarities of the structure of higher educational establishment teacher's activity and the peculiar features of educating of highly qualified specialist in physical training courses are exposed in the article.

Key words: harmonious personality, pedagogical technology, differential approach, pedagogical activity, the process of learning and teaching.